

Riksdagens protokoll

2001/02:74

Fredagen den 22 februari

Protokoll
2001/02:74

Kl. 9.00 – 10.30

---

1 § Aktuell debatt: Situationen inom den svenska äldreomsorgen

*Aktuell debatt:
Situationen inom den
svenska äldreomsorgen*

Anf. 1 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Fru talman! Ledamöter! Bästa åhörare och tittare! Dan Millman säger följande: Om du tappar kontakten med ditt hjärtas visdom är allting annat förgäves. Om du känner kärlek, däremot, är ingenting annat nödvändigt.

Vi i Miljöpartiet har önskat debatten i dag av särskilda skäl, men också med hopp om särskilda begränsningar. Vi hoppas nämligen att de folkvalda ledamöterna här ser och upplever vilket stort gemensamt åtagande vi i dag har när det gäller att lägga grund för en god äldrevård och äldreomsorg som ska möta kommande generationer.

Vi önskar att betoningen i dag ska ligga på just omsorgstänkandet och på kvaliteten – inte t.ex. på hur vi ska ta fram ett nytt pensionssystem, som denna gång borde utformas långsiktigt och hållbart på riktigt. Inte heller vill vi att vi pratar ädelreform, taxor eller avgifter, och absolut ingenting skulle jag vilja höra sägas om driftsformer eller vilken typ av huvudman som är bäst för omsorgen. De positionerna kan både vi och våra åhörare utantill vid det här laget. Jag vill helst inte heller höra någonting om fastighetsskatt, t.ex.

För att perioden i svensk historia då svordomar, övergrepp, vanvård och misshandling av våra gamla aldrig ens ska tillåtas bli en period vill jag veta vad regeringen och politikerkollegerna har för kreativa idéer om vad vi tillsammans i riksdagen ska kunna göra för att komma till rätta med problemen. Vad har ni att säga om etiken, bemötandet, människosynen, inlevelsen, självbestämmandet och värdigheten – ytterst om det samhällsklimat som varje människa har ansvar för? Aldrig mer ska vi behöva höra bandinspelningar på nyheterna som får både oss och änglarna att gråta.

Hur mycket närmare kärlek och verklig omsorg kan vi komma med handfast politik och med det som är bortanför politiken? Nu är det dags för verklig omsorg och verklig varsamhet.

Anf. 2 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Fru Ewers är 94 år. Förra året flyttade hon in i det nya äldreboendet i Landskrona. Du ska bara veta hur bra jag har fått det – hjälp med allt jag behöver och kär personal – sade hon när jag besökte äldreboendet för några dagar sedan. Hon fortsatte: Men det bästa av allt

är min lägenhet. Så visade hon stolt den personligt och vackert inredda lägenheten med fönster ut mot trädgården.

Samma stämning mötte jag dagen efter när jag besökte äldreboendet Trevnaden i Malmö. Det var vårdtagare som berättade om åldrandets bekymmer och ängslan, men också om vänligt bemötande och trivsel. En kvinna visade också där stolt sin lägenhet och pekade på väggen. Tavlan där, sade hon, är Grindslanten. Jag vill ha den där för att visa hur det var förr. Då var det de starka som tog för sig.

Jag mötte personal som berättade om det tunga och svåra uppdraget, men också om hur de numera själva bestämmer över arbetstiden och för dialog om hur vården ska förbättras. Jag mötte anhöriga som berättade om sin ängslan och om behovet av aktiva kontakter med personalen, men också om att de faktiskt trodde att föräldrarna kände trygghet i det nya boendet.

Detta är den ljusa sidan av äldreomsorgen. Vi vet att den gäller för stora delar av vården. En lång rad kvalitetsmätningar och intervjuundersökningar visar att de allra flesta vårdtagare och anhöriga är mycket nöjda. Vi vet att personalen inom äldreomsorgen gör ett fantastiskt arbete, som alltför sällan uppmärksammas.

Men det finns också en annan, mörkare sida. Den handlar om äldre som möts med respektlöshet och inte får den vård de har rätt till. Den handlar om uppenbara fall av vanvård. Den handlar också om anhöriga som oroar sig över vården och som känner att ingen lyssnar på dem. Den handlar om personal som känner otrygghet och stress och en rädsla för att tappa tålamodet.

Med utgångspunkt från principen om nolltolerans – vi accepterar inte ett enda fall av vanvård – har vi under de senaste åren byggt upp ett system för kvalitetssäkring. Det förutsätter att kommunerna arbetar med kvalitetsutveckling och förbättrar rutinerna. Det förutsätter kompetensutveckling, förbättring av arbetsförhållandena för personalen och dialog med alla berörda.

Kvalitetssäkringen bygger numera också på en skyldighet för all personal att anmäla alla eventuella missförhållanden. Den kräver en kompetent och omfattande tillsyn.

Under de senaste åren har antalet anmälningar ökat. På ett sätt är det glädjande. Många har befarat att den nya lagen inte skulle fungera och att anställda, men också vårdtagare och anhöriga, skulle vara rädda för att påpeka brister.

Det ökande antalet anmälningar kan i varje fall i medierna tas till intäkt för att kvaliteten försämrats, men det handlar i själva verket om att alltför få vågar och vill påpeka bristerna. Även om vi ibland kan beklaga den något förenklade medierapporteringen bör vi inse att vi aldrig kan komma till rätta med problemen genom tystnad. Det är bara med offentlig debatt och rejäl uppmärksamhet som vi kan skapa förbättringar.

Ta Polhemsgården i Solna som exempel. Polhemsgården, som drevs av ett privat vårdföretag, blev något av en symbol för misslyckanden i äldreomsorgen. Det var där Sarah Wagnert arbetade när hon anmälde vanvården. Det var också Sarah som fick ge namn åt den nya lagen.

Men Polhemsgården kan också bli en symbol för hur man kan vända utvecklingen och hur man kan se anmälningar om brister som en utmaning att gemensamt skapa något nytt och bättre.

Jag besökte Polhemsgården i höstas. Verksamheten drivs nu av kommunen. Personalen och ledningen, som kommunen samarbetar med ett privat företag kring, pekar nu på hur man systematiskt arbetar med förbättrade rutiner, utveckling av personalen, förbättrade kontakter med sjukvården och dialog med anhöriga. Så sade de: Nu har vi ett mål. Polhemsgården ska bli det bästa äldreboendet i Sverige.

Att garantera alla en god äldreomsorg är en av våra stora politiska utmaningar. Det är ett arbete som omfattar såväl de äldre själva som personalen och de anhöriga. Det omfattar de äldre för att de ska ha rätt till en vård och omsorg i trygghet och värdighet. Det omfattar personalen för att den ska ha rätt till goda arbetsförhållanden och utvecklingsmöjligheter i arbetet. Det omfattar de anhöriga för att de ska känna trygghet och veta att deras nära har det bra.

För detta krävs resurser, personal med rätt kunskaper, en effektiv tillsyn från samhällets sida och ett ökat samarbete med brukar- och anhörigorganisationerna.

För det första är resursfrågan avgörande. Vi ska gemensamt ta ansvar för tryggheten på äldre dagar. Äldreomsorgen är en samhällelig angelägenhet och ska vara ett kommunalt ansvar. Medborgarna måste kunna förlita sig på att samhället klarar att erbjuda en god äldreomsorg och att detta ska gälla för alla. Det är behovet och inte den enskildes ekonomiska villkor som ska vara avgörande. Detta är grundläggande i min syn på äldreomsorgen.

Under senare år har stora resurser tillförts äldreomsorgen. Det har skett genom ökade generella statsbidrag och särskilda satsningar. Genom den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken avsattes resurser till fortbildning av arbetsledare och utveckling av anhörigstöd. Inom ramen för den nationella handlingsplanen för utveckling av hälso- och sjukvården tillförs kommunerna under de närmaste åren 2,7 miljarder kronor för att förstärka sjukvårdsinsatserna i äldreomsorgen. Regeringen föreslår nu också att ytterligare nästan 3 miljarder kronor ska gå till kommunerna för att de ska kunna anställa mer personal. Det är viktigt om man vill skapa trygghet i äldreomsorgen. Men i framtiden kommer det att krävas ytterligare resurser för att man långsiktigt ska kunna trygga äldreomsorgen.

För det andra är tillgången till personal en förutsättning för att det ska gå att skapa en god äldreomsorg. Det gäller att kunna rekrytera personal, att personalen stannar kvar och att arbete inom äldreomsorgen ses som ett attraktivt yrkesval. Det handlar också om att de anställda inom äldreomsorgen har den utbildning som behövs.

Ofta talas det om att det är kris i äldreomsorgen, om stora nedskärningar och om personalflykt. Den bilden är inte riktigt sann. I dag arbetar ca 300 000 människor inom äldreomsorgen. Mellan år 1995 och 2000 ökade antalet anställda, med 29 000 årsarbeten, inom den kommunala äldreomsorgen. Inom många kommuner pågår ett ambitiöst arbete med rekryteringsfrågorna. Satsningar görs också på vidareutbildning av personalen. Men personalsituationen är likväl bekymmersam, och det har att göra med de totala resurserna. Låga löner för ett krävande arbete gör att för få ungdomar söker sig till gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram. Oregelbundna arbetstider, svårigheter att få heltidstjänster och brist på inflytande över sin arbetssituation är andra orsaker till att många hellre väljer att arbeta inom andra yrken.

Jag ser mycket allvarligt på detta. Därför har jag bjudit in de fackliga organisationerna för att i nästa vecka lyssna till deras synpunkter på hur rekryteringsfrågorna ska kunna lösas. Vi ska då särskilt diskutera svårigheterna att anställa utbildad personal. Jag är medveten om att det i första hand är kommunerna som har arbetsgivaransvaret, men jag tycker att det är viktigt att vi diskuterar på vilket sätt staten kan ge ökat stöd till kommunerna.

För det tredje krävs det en effektiv tillsyn för att man ska kunna garantera kvalitet och trygghet i äldreomsorgen. Med den nya socialtjänstlagen har länsstyrelsernas möjlighet att utöva tillsyn utökats. Länsstyrelserna har också fått mer resurser. Socialstyrelsen arbetar för att utveckla tillsynen. Den kunskap som kommer fram i länsstyrelsernas tillsynsverksamhet måste i större utsträckning föras ut och användas i metodutvecklingen inom verksamheterna. Kunskapen om lex Sarah behöver spridas.

Utöver den lagstiftning som nu gäller och det utvecklingsarbete inom tillsynen som pågår anser jag att den enskildes ställning behöver stärkas även på andra sätt. Att förbättra systemet för hur klagomål och synpunkter på t.ex. bemötandet hanteras är ett ytterligare steg för att skapa en god äldreomsorg.

För det fjärde vill jag ta upp de anhörigas berättigade krav på äldreomsorgen. De har all rätt att förvänta sig att de som står dem nära får en god omvårdnad. Jag har full förståelse för den oro som anhöriga känner när de hör talas om missförhållanden. Vi behöver ta till vara den kunskap och det engagemang som finns hos anhörigorganisationerna. Jag är glad över att kunna berätta att regeringen nu har fattat beslut om att tillsätta en särskild arbetsgrupp som ska kartlägga förhållandena i samhället för personer med demenssjukdom och deras anhöriga. Arbetet ska ske i samverkan med sakkunniga på socialtjänstens område och på hälso- och sjukvårdsområdet och med representanter för de anhöriga. Till arbetsgruppen ska också knytas forskare på området.

Fru talman! I denna debatt är de borgerliga partierna skyldiga att svara på en enkel fråga. De vill ju alla sänka skatterna med många miljarder. Längst går Moderaterna som vill sänka skatten i år med 42 miljarder, nästa år med 63 miljarder och 2004 med 80 miljarder kronor. Den offentliga sektorn, som ska finansiera framtidens äldrevård, ska alltså få kraftigt minskade resurser. Den enkla frågan är: Kan vi få bättre äldreomsorg med färre anställda?

Anf. 3 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag efterlyste i inledningen våra mest kreativa idéer. Under mina tio minuter vill jag därför dela med mig av de fem saker som vi gröna tycker är mest angelägna och verkningsfulla, fler finns förvisso.

Det första som måste åtgärdas och som socialministern också tog upp gäller hur yrket att vårda gamla ska bli mer attraktivt och få en högre status. Engagemanget och motivationen att göra ett bra arbete står i direkt proportion till om man själv och omvärlden anser att det man gör är fint och viktigt. Hur kan det konsekvent få vara så i vårt samhälle att de arbetsuppgifter som har att göra med teknik, datorer och maskiner alltid är bättre betalda än människovårdande yrken? Värdesätter vi maskiner mer än människor? Då är det vår civilisations största misstag.

Människan är vår värdefullaste resurs, och de gamla är våra läromästare och våra mentorer, eller skulle vara det om de fick chansen och om vi insåg vad de har att ge. "Humankapital" säger man när man ser varje människa som en resurs även om människan råkar vara hjälpbehövande i något avseende. Humankapitalet värdesätts när man inser att personalen är den avgörande succéfaktorn i varje verksamhet. Attityder och synsätt, enligt detta, påverkar man genom opinionsbildning och medvetandegörande. Det är ett ganska tålamodskrävande och långsamt arbete.

Lönesättning är däremot någonting konkret. Nu vill inte vi lägga oss i löneförhandlingar, så jag ska bara ta tillfället i akt att peka på vad ett vårdbiträde i öppen vård tjänar i genomsnitt per månad: 14 800 kr. Det blir ca 9 000 netto att leva på.

Percy, ni vet, ska klara sig på lika mycket som två JAS-plan kostar, nära 1 miljard, under sitt stilla pensionärliv. Jag hoppas att han kan köpa sig bra vård och få en välbetald och motiverad personal för den slanten. Annars kunde ju hans pensionsbonus och JAS-miljarderna ha kunnat användas till just en anständig bemanning i vården och omsorgen. Det är någonting för nästa regering att tänka på.

Den gamla människa som kanske har fostrat fem barn och inte har någon ATP har inte Percys valfrihet, utan hon måste lita på samhällets vård. Frågan om mer medinflytande på en arbetsplats inom äldreomsorgen är också någonting konkret som vi kan ta tag i, liksom frågan om hur stort engagemang ledningen och särskilt mellancheferna inom äldreomsorgen har. Om jag får vara med och styra hur mitt arbete ska utföras, vilka metoder som ska användas och bestämma vilka organisationsmodeller vi ska använda oss av ökar nämligen min motivation och min självrespekt som anställd avsevärt. Då kan jag respektera andra bättre. Att som anställd inte tas i anspråk fullt ut är lika förgörande som för en gammal människa att bli behandlad som ett kolli.

Vårdyrkena blir mer attraktiva om det finns bra handledning, om det finns ett tydligt medinflytande, om man arbetar i självstyrande grupper, om schemaläggningen är en gemensam angelägenhet etc. Ledningen och huvudmannen kan utträta åtskilligt för att få både unga och äldre att stanna kvar och även att söka sig till äldrevården. Då kan det bli en arbetsplats att växa med. Då kan etikdiskussioner och bemötandefrågor rymmas på ett självvalt sätt. Inte minst kan offentlighetens arbetsgivare gå före i framsynhet och prova olika modeller för medinflytande och visa gott ledarskap. Låt oss ta fram de stora PR-kampanjerna nu för att rekrytera och marknadsföra vårdyrkena som attraktiva och utvecklande!

40 % utbildad personal inom äldreomsorgen i dag är 40 % för mycket. Därför handlar min andra punkt om kompetenshöjning. I dag finns det ett brett stöd för att alla vårdanställda ska ha minst undersköterskekompetens. Olika ansatser i den riktningen har redan gjorts. I Miljöpartiets budgetförslag för nästa år kommer vi att avsätta medel för att det här ska kunna realiseras med en större effektivitet. Det behövs fler yngre som söker till omvårdnadsprogrammet. Vidare bör äldre personer kunna få komplettera med denna linje eller någonting motsvarande trots att de kanske redan har en 3-årig gymnasieutbildning, just därför att behovet nu är så markant. De som redan finns i yrket bör ges möjlighet att på ett för dem ekonomiskt hållbart sätt läsa in motsvarande utbildning.

Vi menar att satsningar som de här tillhör det nationella ansvaret för äldreomsorgen, eftersom uppemot 220 000 människor måste rekryteras till äldreomsorgen inom loppet av åtta år. Då har vi inte råd att tappa en enda som kan tänka sig utbildning till äldrearbete. Stoltheten i att vara välutbildad och att i sin utbildning ha fått möta normdiskussioner, kvalitetstänkande och bemötandefilosofier gör att man i sin uppgift inte kommer att nedlåta sig till vilka grepp eller övergrepp som helst. I basutbildningen lärs yrkeskoderna ut, och där får ogenomtänkta värderingar brytas mot erfarenheten.

Vi hoppas också snart få se genomförda individuella kompetenskon-ton.

För tillfället slutar jag nu med vår tredje punkt, som är värdet av en allmän arbetstidsförkortning. Den är bra för de anhöriga, som kan få mer tid att hälsa på sina kära oftare. Den är bra för arbetstagarna, som kan göra fullgoda insatser utan att slita på sig. Den är bra också för alla medborgare, som kan åldras på ett rimligare sätt utan sjukskrivningar, utbrändhet och förtidspensionering. Dessutom finns man ju kvar i s.k. produktiv sysselsättning högre upp i åldrarna, någonting som kommer att behövas i de tider som stundar med fler och fler äldre och färre yngre.

Men de som kanske tjänar mest på kortare arbetstid är de gamla, som får möta lugnare vårdare med humöret i behåll.

Slutligen är kortad arbetstid även bra för statskassan. Tvärtemot vad som vanligen framhåvs kommer en arbetstidsförkortning, om den genomförs med minst tre timmar i veckan, att minska på en mängd belastande samhällskostnader. Ska vi börja korta arbetstiden ska vi börja inom vården.

Anf. 4 CHRIS HEISTER (m):

Fru talman! Låt mig först besvara Lars Engqvists fråga. Sedan 1994 har Lars Engqvist och hans regering ökat skatteuttaget realt med över 300 miljarder kronor. Har den svenska äldreomsorgen blivit bättre sedan 1994? Nej, det har den inte. Det visar att det inte räcker med bara mer resurser.

Fru talman! Jag har aldrig gråtit när jag fått mina cancerbesked. Men när jag stångats med hemtjänsten har jag det. Ingen har lyssnat till mig. Ingen har utgått från mina behov. Hela tiden är det nya människor som kommit och gått, och sällan vet de vad jag heter.

Så såg vardagen ut för 66-åriga Monica i Liljeholmen, som varit i behov av hemtjänst de senaste tre åren. I dag är det annorlunda. Monica tog till vara möjligheten att välja hemtjänst när det i höstas blev möjligt i hennes hemkommun Stockholm – i det här fallet en hemtjänst som drivs i enskild regi, eftersom hon tycker att den passar henne bättre. Hemtjänsten är fortfarande behovsprövad och finansierad av kommunen, och Monica betalar inte mer än förut. Skillnaden är att hon nu för första gången kan välja vem som ska komma hem till henne.

Äntligen får jag bestämma själv vem jag får hjälp av. För mig är detta som skillnaden mellan demokrati och diktatur, säger Monica.

Från att tidigare ha varit en passiv mottagare är nu Monica tillfrågad och involverad i en omsorg som är avgörande för hennes liv och välbefinnande.

Så utlämnad som Monica kände sig förut känner sig många äldre och anhöriga i dag. Klagomål på boendet eller hemtjänsten hålls inte sällan inne av rädsla för att behandlingen ska bli ännu sämre. Händelser som övergreppen mot en 94-åring i Gislaved eller den bristande skötseln av en äldre kvinnas liggsår i Landskrona hör förvisso till undantagen. Men lågt räknat 662 anmälningar om missförhållanden förra året visar att den senaste tidens uppmärksammade fall av vanvård inte längre kan uppfattas som enstaka fall.

Det behövs en långt mer kraftfull tillsyn av äldreomsorgen. Otrivsel och tillkortakommanden måste upptäckas tidigt innan de hinner utvecklas till missförhållanden och vanvård. Därför vill vi moderater samla den tillsyn som i dag är uppdelad på flera myndigheter, där den ena handen inte vet vad den andra gör, till *en* oberoende tillsynsmyndighet. Det borde vara en självklarhet att alla, också kommuner, måste ha tillstånd för att starta och driva äldreomsorg. Det är kvalitetssäkring!

Men enbart tillsyn räcker inte. För att inte bara undvika missförhållanden utan även kunna välja omsorg med kvalitet måste var och en i behov av äldreomsorg kunna välja en vårdgivare de själva har förtroende för och litar på. Därför vill jag införa en nationell äldrepeng. Äldrepengens storlek ska variera med vårdbehovet för att ge alla som är i behov av äldreomsorg, i hemmet eller i särskilt boende, möjlighet att välja.

För mig är det en grundläggande del av respekten för alla människors värde att ta hänsyn till deras egna önskemål. Det kan handla om att vilja bo där man är särskilt bra på att ha hand om just mig och mina problem eller där man som invandrare kan få hjälp av personal som talar det egna modersmålet. Att kunna välja är också ett skydd mot en äldreomsorg som liknar ren förvaring, liksom mot vanvård och övergrepp.

Alla som arbetar i äldreomsorgen har en tung och svår uppgift, fru talman. Många är inte utbildade för att möta dementa, trillskande eller aggressiva äldre. Det blir inte bättre av en organisation med bristande lyhördhet och stelbenta regler. Det behövs ökad mångfald så att de goda exemplen med kompetent ledarskap, eget ansvar och inflytande över arbetet blir fler.

Guldbroölloppshemmet är ett exempel på ett kommunalt drivet äldreboende där engagemang, tydligt ledarskap, flexibilitet och kunskaper skapat en god vårdmiljö. Där prioriteras allas välbefinnande framför strikta rutiner. Samtidigt visar Kommunals undersökning att personalkooperativa och privat drivna alternativ ger personalen mer tid med patienterna, bättre arbetsvillkor och tydligare ledarskap. Fler goda arbetsplatser är avgörande för att fler ska vilja arbeta inom äldreomsorgen.

Vi moderater har flera förslag på hur man ska kunna förbättra den äldreomsorg som i dag inte håller måttet. Regeringen bromsar och säger nej, trots den ena larmrapporten efter den andra om övergrepp och missförhållanden.

Regeringen säger nej till en kraftfull tillsynsmyndighet för sjukvård och äldreomsorg. Därmed riskerar vi att även fortsättningsvis få information om missförhållanden när människor redan blivit kränkta.

Regeringen bromsar också mångfald genom att hindra äldreomsorg i enskild regi, trots att den värderas högre av personalen.

Regeringen tycker inte heller att de som är i behov av äldreomsorg själva ska kunna välja sitt boende. De tycker att kommunpolitikerna ska

bestämma. De vill inte tillåta någon valfrihet även om boendet inte passar den äldre, inte heller för att låta henne flytta närmare vänner och familj, nej, inte ens när människor vanvårdas och kränks.

En valmöjlighet återstår för alla dem som tröttnat på Socialdemokraternas brist på valfrihet. Det är att rösta bort regeringen i höstens val och rösta för en regering som inser att det behövs kraftfulla åtgärder för att komma till rätta med de stora bristerna i dagens äldreomsorg.

Anf. 5 LENA OLSSON (v):

Fru talman! Ledamöter och åhörare! När vi diskuterar dagens äldreomsorg och har fått vetskap om vilka brister som finns tycker jag också att man kan framhålla, vilket Engqvist har gjort här, att det finns väldigt många bra äldreboenden. Jag var t.ex. i går på mitt gamla jobb, det jobb jag fortfarande är tjänstledig ifrån, och satt och pratade med Erik och Elsa. Jag frågade: Hur vill ni att äldreomsorgen ska förbättras? Det är enkelt, svarade de. Vi tycker att vi behöver ha mer personal som har tid med oss.

Det är ju ofta så: Kvaliteten i äldreomsorgen uppstår när personalen har den tid som behövs för att ägna sig åt de gamla.

Jag frågade också, apropå det här med valmöjligheter: Vad skulle ni välja om ni finge välja hur ni vill ha det? Jo, det handlade om den tid personalen hade att ge. De ville också kunna välja när de ville lägga sig, att kunna komma ut på en promenad, hur länge de ville sitta och äta osv. Valmöjligheten för alla dessa äldre som jag har träffat handlar inte alls om vilken vårdgivare man ska ha. Kvaliteten i äldreomsorgen handlar om när personalen har tid att utforma värden som den äldre vill ha den.

Jag måste fråga Chris Heister och Moderaterna hur man ska uppnå en så bra och kvalitativ äldreomsorg som man talar om med så mycket mindre resurser som man föreslår i sin budget. Vi i Vänsterpartiet ser inte att kvaliteten skulle förbättras med så mycket mindre resurser som Moderaterna och andra borgerliga föreslår.

Jag skulle också vilja ställa en fråga när det gäller personalen, som man har tagit upp här. Personalen är väldigt viktig i just äldreomsorgen. Vi har också diskuterat att personalen slits ut inom det här tunga och krävande jobbet. Hur kan man då från borgerligt håll, moderater och kristdemokrater, föreslå två karensdagar i stället för en, som det är i dag?

Det som behövs för att höja statusen både för äldreomsorgen och personalen är givetvis en värdemätning från samhällets sida. Det är att ge rätt lön för jobbet. Det handlar också om arbetsmiljö. Om personalen trivs gör den givetvis ett bättre jobb som kommer den äldre till godo. Det handlar om inflytande, både för de äldre och för personalen. Hur ska vi utforma min omsorg? Man behöver få vara delaktig.

Något som också är väldigt viktigt för att förbättra äldreomsorgen är att det skapas heltidstjänster. Det är alldeles för mycket deltid. Det finns en stor önskan inom personalkategorin att man ska få heltidstjänster.

Det grundläggande problemet är faktiskt att man behöver mer resurser. Vänsterpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet tillskapat mer resurser. Men från Vänsterpartiets håll anser vi att det behövs ännu mer resurser för att vi ska klara det här. Det senaste förslaget på riksdagens bord är sysselsättningsstödet till kommuner och

landsting på 3 miljarder kronor. Vi i Vänsterpartiet anser att det är mycket viktigt att detta stöd permanentas.

Så ser det ut i dag.

Personalen är jätteviktig. Hög statusen för alla dessa kvinnor och även män, så att ungdomar vill jobba med detta. Vi har ju sagt så många gånger att de gör ett fenomenalt bra jobb. Upp till bevis! Vi ska visa att vi värdesätter denna personal och att vi värdesätter de äldre.

Det är en samhällelig värdesättning av de äldre och av personalen om vi höjer personalens löner. Man ska ha rätt lön. Percy har inte rätt lön. Jag pratar med många som jobbar inom äldreomsorgen. De förstår inte hur en människa kan vara värd så mycket pengar. ”Vi är inte värda någonting.” Så känner många. Det tycker jag att vi ska ändra på. Vi ska inte göra det genom att konkurrensutsätta. Börsnoterade företag driver äldreomsorg. Man ska tjäna pengar på de äldres skröplighet. Det avvisar vi från Vänsterpartiet.

Jag vill också vända mig till ministern. Vinstdrivande företag inom akutsjukvården har vi varit överens om att vi inte vill ha. Men vill socialdemokratin att vi ska tjäna pengar på de gamlas skröplighet? Vi i Vänsterpartiet tycker inte det. Jag ställer frågan till Socialdemokraterna, för det kan vara bra att veta inför kommande år: Ska vi tjäna pengar på detta?

Anf. 6 SVEN BRUS (kd):

Fru talman! Sju av tio svenskar svarar nej när SIFO frågar om de har förtroende för att samhället kan ge dem en värdig vård som äldre. Det är ett misstroende som är värt att lyssna till och ta på mycket stort allvar. SKAF:s ordförande Ylva Thörn krävde häromdagen att politikerna nu går från ord till handling och gör äldreomsorgen till det kommande valets stora fråga. Det finns anledning att också anta den utmaningen, och vi kristdemokrater gör det gärna.

En värdig vård av våra äldre måste stå i centrum för den politiska debatten, inte bara för en s.k. särskild debatt i riksdagen utan varje dag. Äldreomsorgen är vår viktigaste välfärdsfråga.

För att få balans och trovärdighet i den här debatten vill jag säga att de flesta vårdbehövande får en god vård i dag. Den stora merparten av vår personal gör en fantastisk insats under ofta mycket pressande förhållanden.

Men vart och ett av de 600 anmälda vanvårdsfallen under den senaste tiden är ett misslyckande för mycket. Ökat antal äldre, resursbrist och vårdskandaler får sju av tio svenskar att tvivla på samhällets förmåga att garantera värdigheten.

Jag tycker, fru talman, att Lotta Hedström gav ett bra anslag i öppningen av den här debatten: Människan i centrum. Äldreomsorg handlar om så mycket, men främst om människor, om utsatta människor.

Jag vill uppmärksamma tre aspekter speciellt. Det gäller tillgången till utbildad personal, det gäller dagens brist på vårdplatser och det gäller värdighet i vården.

För det första, fru talman, är personalförsörjningen avgörande för vårdens kvalitet. Rekryteringsbehovet till kommunal vård och omsorg har beräknats till 225 000 personer före 2010. Med enbart ungdomar som står inför sitt yrkesval kan man inte nå det målet. Vi måste locka männi-

Prot. 2001/02:74
22 februari

Aktuell debatt:

Situationen inom den svenska äldreomsorgen

skor som i dag jobbar i andra sektorer att satsa på vården. Här gäller det att förändra de ofta negativa attityderna till vårddyrket.

Det är djupt oroande att många kommuner i dag måste anställa helt utbildad personal på grund av de akuta behoven. Här handlar det om ekonomi. Mer pengar till kommunerna ger inte bara fler händer i vården, som vi ofta säger, utan framför allt hela människor med empati och bred kompetens. Man måste få vara stolt över att jobba i vården.

När vi kristdemokrater talar om dagens brister och morgondagens behov handlar det om alla personalkategorier, geriatriker, sjuksköterskor och inte minst undersköterskor. Nu lovar Socialdemokraterna nya miljarder och sänkta arbetsgivaravgifter för kommuner och landsting för att lösa krisen. Applåder har väl inte blivit alltför övervældigande efter det utspelet. Låt mig t.ex. få återge ett uttalande av Vårdförbundets ordförande Eva Fernvall: Det är inte bara att plocka över några som blivit friställda på Flextronics till vården. Vi behöver människor med rätt utbildning och pengar till att höja kompetensen och behålla dem som redan jobbar inom vården. Det är i verkligheten svårt att hitta någon att anställa.

I onsdagens Aftonbladet har socialministern kommenterat de många anmälningarna av vanvård: Genom fler anställda med bättre utbildning får vi en bättre kvalitet i vården. Vem håller inte med om det? Men vad gör regeringen för att åstadkomma denna önskvärda förbättring? De senaste årens s.k. tillskott till kommunerna är rena illusionsnumret. Nettoeffekten av de miljardbelopp man säger sig skjuta till är närmast försumbar. Regeringen ger med den ena handen och tar med den andra. Med den politiken blir det inte, det kan vi se, fler anställda i vården.

För det andra, fru talman, har vårdplatserna mer än halverats i Sverige på ett par årtionden, från drygt 80 000 till knappt 40 000. En färsk undersökning visar att nära 5 000 äldre i landets kommuner saknar plats i s.k. särskilt boende, trots konstaterat behov. Om man vet vilket nålsöga det innebär att få ett bostadsbeslut, vet man också någonting om dessa äldres akuta behov.

Socialministern har på ett par direkta frågor i riksdagen inte kunnat peka på någon konkret åtgärd från regeringens sida för att lösa den närmast desperata situationen. Regeringen ska följa upp undersökningar och sedan fundera över åtgärder, säger ministern. Det är inte särskilt aktivt.

Vi kristdemokrater har redovisat en plan för nya vårdplatser i kommuner och landsting, och vi har anvisat resurser i vår budget. Men detta säger den socialdemokratiska regeringen nej till. Här talar Lena Olsson om mer resurser. Hon skryter över att Vänsterpartiet också har medverkat till mer resurser, men varför röstar man nej till de kristdemokratiska förslagen om mer resurser till kommunerna för att stärka vården?

Fru talman! För det tredje måste de äldre och deras anhöriga få konkreta garantier för att deras behov tillgodoses och att det sker med respekt för varje människas integritet och värdighet. Den senaste tidens vårdskandaler har visat på behovet av en förpliktande värdighetsgaranti. Det kristdemokratiska kravet på en värdighetsgaranti drivs ute i kommunerna med en klar inriktning mot den lilla, utsatta människans trygghet.

Vi behöver mer resurser till vården, säger Lars Engqvist. Ja, ett exempel är det ständiga hatobjektet Stockholm, där man har ökat satsning-

en på vården och ger mer till äldreomsorg än andra jämförbara s-styrda kommuner. Jag håller med om att det behövs mer resurser till vården.

Den socialdemokratiska regeringen saknar lösningar på personalkris och platsbrist. Personalbehovet inom vården är nu så akut att 5 000 äldre väntar på sina vårdplatser. Många kommuner tvingas anställa utbildad personal. Sju av tio svenskers oro för en vård utan värdighet är därför berättigad. Det behövs en ny politik i Sverige – för de äldres skull.

Anf. 7 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Åhörare! Äldre människor har tillfört och tillför mycket till samhällets utveckling, och deras livserfarenheter är viktiga. De som har varit med och byggt upp välfärden ska självfallet vara med och njuta frukterna!

Centerpartiets vägledande begrepp för äldrepolitiken är delaktighet, självförverkligande, oberoende, trygghet och värdighet. En god äldrevård stavas med E: E som i etik, E som i empati, E som i egenvärde. Dessa tre E:n måste vara den självklara utgångspunkten för varje debatt om vård och omsorg.

Ekonomisk trygghet ska garanteras med särskild prioritet för dem med de smalaste marginalerna. De äldre ska ges möjlighet att delta i politik och samhällsliv. Äldre får inte diskrimineras vare sig i arbetslivet eller på annat sätt. Verkliga möjligheter måste ges för den enskilde att påverka sin egen och sina anhörigas omsorg och hur man vill bo och leva. All vård och omsorg ska ha hög kvalitet. Vi måste kunna känna trygghet inför vår egen och våra anhörigas ålderdom.

Fru talman! Alla är överens om att gamla och sjuka människor ska behandlas värdigt, med respekt och med god omsorg. Ändå inträffar övergrepp. Svaga människor hotas och förnedras. Vanvård förekommer. Inget gör så ont, inget är mer fel, än när gamla och sjuka, dementa, far illa. Det är fullständigt oacceptabelt! Varje larmrapport i medierna är en mycket allvarlig väckarklocka om brister som bara *måste* rättas till.

Kommunerna, landstingen och privata vårdgivare måste se till att det fungerar för gamla och sjuka, att lämpliga boenden finns, att vårdkedjan och de medicinska insatserna inom äldreomsorgen fungerar, att personalen är utbildad, att stöd och handledning ges personalen. Vidare måste arbetsledningen ha kompetens och förutsättningar att se till att vården och omsorgen fungerar, och man måste våga slå larm när verkligheten kräver mer resurser än vad förtroendevalda anser är tillåtet.

Det gäller att alla som har en röst att ropa med ropar för dem som ingen röst har, så att det hörs tydligt in i de rum där prioriteringarna sker!

Attityd- och bemötandefrågor är mycket viktiga. Den gamle, den anhörige, ska ges tid att ställa sina frågor och ska erbjudas en kontaktperson som lär känna den enskildes bakgrund, önskemål och behov. Verksamheten måste bättre kvalitetssäkras. Kunskaperna om lex Sarah, om människors rättigheter, måste bli bättre. Demensvården behöver utvecklas. Behoven, men också möjligheterna, är stora! Är socialministern beredd att ta initiativ till ytterligare utveckling av demensvården? Arbetsgrupper är bra, men finns det mer konkreta tankar?

Länsstyrelserna och andra berörda måste bli offensivare i sitt tillsynsansvar. Ökad samverkan är nödvändig. Vi behöver en effektivare tillsyn.

Prot. 2001/02:74
22 februari

Aktuell debatt:

Situationen inom den svenska äldreomsorgen

Socialministern och regeringen har det yttersta ansvaret för detta. Är ministern beredd att ta det ansvaret på ett kraftfullare sätt än i dag?

Det är också, tycker jag, nödvändigt att lyfta fram de goda exemplen, alla de många goda händer som bär upp äldreomsorgen och som svarar för utmärkt omvårdnad utan att de alltid får det erkännande de förtjänar. Här finns många vardagshjältar. Det finns tusentals kvinnor, lågavlönade, med mycket tungt arbete och minst uppmuntrade. Vård- och omsorgsyrkena måste uppvärderas. Vad är finare och viktigare än att vårda, att bota, att trösta och att ge omsorg? Det yttersta ansvaret för personalförsörjningen åligger även här regeringen. Är socialministern beredd att ta sitt ansvar på ett kraftfullare sätt än i dag?

Fru talman! Det finns inget tvivel om att äldreomsorgen behöver mer resurser. Centerpartiets politik förbättrar kommunernas och landstingens ekonomi i flera avseenden, bl.a. genom de sammanlagt 8 miljarderna till vården och omsorgen åren 2002–2004 som kommer från moderniseringsarbetet av försvaret. Äldresjukvården i kommunerna är ett prioriterat område. Ökat stöd till anhöriga, och deras ovärderliga insatser, är en annan viktig del av de satsningar som vi står bakom. Självfallet ska satsningarna nå de avsedda områdena.

Centerpartiets skattesänkningar riktar sig till låg- och medelinkomsttagare. Vårt förslag förstärker kommunernas och landstingens skattebas. Vi ger mer, ca 1 miljard per år, till kommunerna och landstingen att använda till bl.a. vård och omsorg. Det var ett svar till socialministern.

Fru talman! Värdig vård och omsorg måste få kosta. En nationell samling är här på sin plats!

Anf. 8 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Ingen välfärdsuppgift är viktigare än att se till att vi har en bra och väl fungerande äldreomsorg. Det handlar om en mängd olika saker. Det allra första är förstås att prioritera äldreomsorgen, att vi ute i verksamheten runtomkring i kommuner och landsting verkligen ser till att vi har en god verksamhet. Det handlar om sådana saker som vi i vanliga fall tänker på när vi säger äldreomsorg, t.ex. en väl fungerande hemtjänst, bra särskilt boende, men det handlar också om delar av sjukvården som är extra viktig för de äldre. Det handlar om att se till att vårdköerna kortas så att människor slipper vänta länge på angelägna behandlingar. Det handlar om att ha en fast läkarkontakt. Bägge dessa två senare saker är viktiga för alla medborgare, men det är de äldre som har allra störst behov av dem.

När man ska prioritera i äldreomsorgen handlar det om att använda omsorgspengar till omsorg. För någon vecka sedan här i kammaren var det en interpellationsdebatt mellan Kerstin Heinemann och socialministern med utgångspunkt i att Socialstyrelsen har gjort en undersökning i södra delen av landet för att se om de pengar som anslogs efter 1998 hade använts till det som de skulle användas till. Det fanns här och var tecken på förbättringar. Det bör det göra om man anslår 4 miljarder kronor. Men det var också klart att man inte hade fått några riktigt stora förbättringar, att det inte var fråga om att personaltäthet och annat hade ökat markant.

En av de viktigaste uppgifterna är utbildningen, att se till att den personal som har dessa viktiga uppgifter har en bra utbildning. Det är en

fråga som man måste satsa på ute i kommunerna. I Stockholms stad har Folkpartiets äldreborgarråd lagt fram en plan för att se till att inom en treårsperiod nå en avsevärt bättre utbildningsnivå än den man har i dag.

Om vi ska kunna locka människor att ta dessa angelägna arbetsuppgifter handlar det om en förnyelse av sättet att arbeta. Det visar sig nu på många olika sätt att den förnyelsen inte har kommit så långt. Ett av de tecknen är de mycket omfattande sjukskrivningar som äger rum i vårt land och som framför allt handlar om personer, oftast kvinnor, som arbetar med de viktiga omsorgsuppgifterna. Det verkar som om en av de största bristerna är bristen på inflytande över den egna arbetssituationen. På några håll i landet provas goda metoder. Det provas nya arbetsscheman, som är mera tillfredsställande för personalen och som därmed också återverkar på den omsorg som de gamla får som vistas på dessa ställen.

Från Folkpartiets sida har vi länge föreslagit någonting som vi har kallat en omsorgsgaranti, med åtta nio punkter som skulle kunna bli mer konkreta och som därmed skulle kunna kontrolleras om de efterlevs. Några av de punkterna är rätt till medicinsk kompetens i vården, rätt till värdigt omhändertagande, som vi har försökt specificera, rätt till trygghetslarm, rätt till eget rum, m.m.

Många äldre och många anhöriga känner att de har svårt att komma fram i kommunerna, att nå fram med synpunkter och ibland berättigade klagomål. Vi har därför föreslagit, och genomfört i flera kommuner, inrättandet av en speciell äldreombudsman, en person som i och för sig kan vara anställd av kommunen men som måste vara fristående från ledningens sida för att kunna hantera de klagomål som kan komma in. Det är inte alltid fråga om klagomål, utan det kan också handla om att hjälpa folk till rätta.

För att öka de äldres och deras anhörigas valfrihet behövs det mycket skarpa förslag ute i kommunerna. Det behövs något av det som vi från vår sida har kallat en äldrepeng eller äldreomsorgspeng. Den har införts i Nacka och är på väg att införas i Stockholms stad. Det betyder inte i första hand att de äldre ska gå runt och shoppa bland en mängd olika producenter av äldrejänster, hemtjänst eller särskilt boende, men det betyder att valfriheten ska finnas.

Det viktigaste, fru talman, är inte vad vi kallar det, vilket namn det har, utan att instrumentet fungerar just för att öka valfriheten för de enskilda och också för att de som ger tjänsten ska veta att de äldre har valfrihet och att de kan, om de skulle bli missnöjda, vända sig någonstans. Jag tror att detta är en av de mer angelägna uppgifterna att genomföra ute i kommunerna för att förbättra för de gamla.

Utvecklingen inom äldreomsorgen har lett till att trycket på de anhöriga har ökat. Många anhöriga och närstående vill göra en insats för de sina. För dem som vill göra detta måste samhällets olika instanser vara beredda att hjälpa till och ställa upp, i form av avlastning, i form av stöd och i form av förändringar i socialförsäkringen som gör det lättare för den som vill ställa upp för den nära anhörige att kunna göra detta.

Vi har sedan mitten på 90-talet från vår sida föreslagit ytterligare förbättringar i socialförsäkringsförmånerna för dem som ställer upp för sjuka anhöriga. Vi har tyckt att man borde ta krafttag på nationell nivå, genom att regeringen tillsammans med de båda kommunförbunden tar

Prot. 2001/02:74
22 februari

*Aktuell debatt:
Situationen inom den
svenska äldreomsorgen*

fram förslag till en plan på hur man förbättrar villkoren allmänt för dem som ställer upp för sina anhöriga.

Fru talman! Socialdemokraterna har nu haft det nationella ansvaret i vårt land i över sju år. De har haft det i många av våra landsting och kommuner. Den fråga som man bör ställa sig och som jag gärna vill ställa till socialministern är: Är det bättre i dag för våra gamla? Finns det någon som helst anledning att tro att det blir bättre med en fortsatt socialdemokratisk regering?

Anf. 9 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Chris Heister påpekade att den socialdemokratiska regeringen har bidragit till att skatterna har höjts sedan 1994 och låtsas som om detta inte har lett till resultat.

Sanningen är att sedan dess har svensk ekonomi kommit i balans. Det har varit det viktigaste motivet. Men också på det område vi diskuterar i dag har det lett till påtagliga resultat. Just sedan 1995, som jag har redovisat, har antalet årsanställda i den kommunala äldreomsorgen ökat från 1995 till 2000 med nästan 30 000. Det är en ökning från 270 000 till 300 000. Det senaste året som jag har redovisat, 1999–2000, ökade antalet anställda med mellan 6 000 och 7 000. Vi har anledning att tro att det också har ökat under de senaste åren, 2000 och 2001. Vi har alltså gett resurser just för att förbättra resultaten.

Därmed vill jag svara Bo Könberg att jag är övertygad om att äldreomsorgen i dag är bättre än vad den var 1994 när vi lämnade över makten. Det som man pekar på är att vi nu har kommit till rätta med de problem som skapades under 90-talets ekonomiska bekymmer. Vi har i dag fler anställda per vårdtagare i svensk äldreomsorg än vi hade 1990. Då har vi kommit en bra bit på väg, men det behövs ännu mer. Visst har pengarna använts för att förbättra äldreomsorgen, även om vi inte har anledning att slå oss för bröstet och säga att vi är nöjda.

Lena Olsson ställde en fråga om vinstdrivande företag i äldreomsorgen. Vi har sagt, och håller fast vid detta, att kommunerna måste ha möjlighet att använda andra aktörer än den egna verksamheten. Kommunerna ska alltså ha möjlighet att välja. Men det är naturligtvis viktigt att man ställer mycket höga krav på de privata vårdgivarna, att man inte inbillar sig att man kan spara pengar genom att engagera en privat vårdgivare. Det går inte att ha en bättre vård med färre anställda. Men vi har inga planer på att förbjuda kommunerna att anlita andra för uppdraget att driva äldreomsorg.

Kenneth Johansson vill jag svara mycket enkelt: Jag är beredd att ta ansvar för att vi förbättrar demensvården. Det är ett av motiven för att vi tillsätter en arbetsgrupp. Det ska bli spännande att lyssna inte bara till forskarna utan också framför allt till anhörigorganisationerna.

Vi är också beredda att ta ansvar för att staten gör vad staten kan göra när det gäller att se till att vi klarar rekryteringsfrågorna, för att förbättra utbildningen och förbättra och ge stöd också till vidareutbildningen.

Till Bo Könberg vill jag säga att idén om en kommunal äldreombudsman har jag stor sympati för. Oavsett hur vi väljer att lösa det måste man kunna vända sig till någon som representerar det offentliga för ett samtal om den oro och osäkerhet man kan känna inför verksamheterna. Jag tror att det är viktigt att vi utvecklar ett system, inte bara för tillsynen

eller med anledning av uppenbara problem utan också för dialog mellan medborgarna, vårdtagare, anhöriga och det offentliga. Jag har alltså stor sympati för den idén.

Låt mig sedan säga några ord om Chris Heisters väsentliga budskap, nämligen idén om en äldrepenng. Vi avvisar förslaget om en nationell äldrepenng av följande tre skäl.

För det första: Idén om en äldrepenng har sin grund i en helt annan syn på äldreomsorgen än den som vi menar har format den generella välfärden. Äldrepenngen bygger på ett marknadstänkande. Vårdtagaren ska vara kund på egentligen vilken marknad som helst. Men varken sjukvård eller äldreomsorg är en tjänst som vilken annan som helst. Vi vill att vård och äldreomsorg ska vara en rättighet för alla. Integritet, trygghet och kvalitet ska präglade all vård och omsorg. Man ska naturligtvis ha möjlighet att välja var man vill bo, men man ska ha rätt till en trygg miljö oavsett hur man har valt.

För det andra: De som driver idén om äldrepenng har ett vidare syfte, nämligen att driva fram mer av privat vård. Men det finns ingenting som säger att privata vårdföretag är en garanti för bättre kvalitet. Tvärtom har man i många rapporter pekat på att den tyngsta kritiken har riktats mot många vårdföretag.

För det tredje: När man väljer äldreomsorg är det för många ett val för resten av livet. Man måste kunna lita på att det fungerar. För de flesta äldre finns det inte möjlighet att shoppa runt eller att välja något annat när man väl har gjort sitt val. Man måste kunna räkna med att man får den bästa kvaliteten oavsett vad man har valt.

För det fjärde: Detta är kanske det allvarligaste, nämligen att äldrepenngen riskerar att legitimera dålig vård. Vårdgivaren kan alltid säga: Du får stå för ditt val. Ta din peng och gå. Det systemet vill vi definitivt inte införa i äldreomsorgen.

Anf. 10 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag har redan nämnt inflytandefrågor på arbetsplatsen och kompetenshöjning, och jag slog ett slag för allmän arbetstidsförkortning. Nu återstår två punkter på Miljöpartiets prioriteringslista över angelägsna insatser för att man ska få en mänsklig och hållbar äldreomsorg.

Den femte punkten för oss har att göra med vilken roll och vilket värde som vi vill tillmäta de anhöriga. Här finns det en balansgång mellan att både öppna för och bejaka deras insatser men utan att samhället för den skull ska behöva vara beroende av att de bränner ut sig eller förbrukas i en nödvtångssituation.

Vi gröna menar att det ska finnas ett fruktbart möte mellan civila krafter och offentligheten som bör vara utformad så att man klarar dessa två aspekter. Anhörigträffar är i sammanhanget en självklarhet. Det anhörigstöd som har rullat på ute i kommunerna under tre år är väl värt att både förlänga och bygga vidare på under de kommande åren, precis som riksdagen har beslutat.

Direkt från socialutskottet kan jag också redovisa en samfällad önskan till regeringen att den ska återkomma med utformningen av hur ett lagstöd i socialtjänstlagen ska se ut för t.ex. avlösning i en vårdsituation. Vad har Lars Engqvist att säga om det?

Prot. 2001/02:74
22 februari

*Aktuell debatt:
Situationen inom den
svenska äldreomsorgen*

Vi vill i sammanhanget också påpeka hur viktiga de insatser är som föreningar och organisationer gör med t.ex. väntjänst och annat för att solidaritet och kärlek mellan oss människor ska blomstra. Ett sätt att skapa en form för det civila mellanmännsliga samhällets ansvarstagande är kooperativa sammanslutningar. Just äldreboende i brukarkooperativ drift där de boende själva formar regler, anställer och bestämmer ekonomin är den form som vi gärna vill se mera av.

Min sista punkt gäller rättssäkerheten via lagar, regler och föreskrifter. Sarah Wagnert själv trodde att det redan fanns en lex Sarah när hon med sitt civilkurage ingrep för några år sedan. Nu är det redan dags att utvärdera lex Sarah. Jag har inga indikationer på att lex Maria med sin medicinska tillsyn inte skulle kunna fungera. Men trots dessa båda lagar finns det ändå en känsla av att rättssäkerheten för äldre kan bli betydligt bättre. Kanske en förebyggande lex Magdalena, för att fortsätta med detta gammaltestamentliga temat, skulle kunna vara en väg framåt.

Jag menar att äldreomsorgen visserligen också i fortsättningen bör vara en kommunal angelägenhet men att statens ansvar för likvärdighet och rättssäkerhet bör tydliggöras. Genom att ansvara för målskrivningar och en förstärkt tillsyn, förutom utbildning och forskning, ska staten skapa likvärdighet och rättstrygghet. Just tillsynsarbetet och uppföljningar av mål bör på äldreomsorgssidan bli lika utbyggda och ambitiösa som de är för skolsystemet. Jag har en viss sympati för Moderaternas förslag i sammanhanget. Sanktioner mot oansvariga institutioner är ett sätt. Men det är ännu viktigare att parallellt kunna erbjuda stöd, råd och utveckling, gärna i form av länsvisa utvecklingscenter för äldreomsorg, en lex Magdalena som jag menar skulle betona det ansvar som ligger i att förebygga och att skapa rutiner snarare än att ställa till svars i efterhand. Trista äldre miljöer och problem ska inte behöva uppstå om bra målarbete, utvecklingsarbete, god uppföljning och rådgivning finns att tillgå.

Diskussioner om att sammanföra hälso- och sjukvårdslagen med socialtjänstlagen i det som rör äldreomsorgen kan nog bli intressanta.

Detta arbete är i första hand inte en kostnadsfråga utan en ambitions- och samordningsfråga. Inom en sådan ram kan för övrigt också patientnämnderna utvecklas till att behandla både vård- och omsorgsärenden. Där skulle fortbildning och tillsyn av gode män och ställföreträdare kunna ske på ett regelmässigt sätt.

Anf. 11 CHRIS HEISTER (m):

Fru talman! Det är en påtagligt nöjd socialminister som står här i talarstolen och som egentligen tycker att det inte är något större problem med äldreomsorgen och att det egentligen inte behövs göras så väldigt mycket. Då får man också en väldigt tafatt socialminister och en väldigt tafatt regering.

När man lyssnar till vad socialministern tänker göra för att komma till rätta med alla de missförhållanden och problem som finns i äldreomsorgen så säger han att han ska följa utvecklingen, och han ska utvärdera lex Sarah. När lex Sarah träder i kraft är det redan för sent, då har ju missförhållandena och vanvården redan skett. Han ska prata med facket. Det gjorde Mona Sahlin för ett år sedan för att försöka förbättra rekryteringen till äldreomsorgen. Det hände ingenting då, och jag tror inte att det

kommer att hända någonting den här gången heller genom att man bara pratar. Man ska tillsätta särskilda arbetsgrupper.

Jag tycker inte att detta duger, socialministern. Det är inte tillräckligt. Det behövs kraftfulla åtgärder, och därför behövs det också en annan regering. Det behövs kraftfulla åtgärder som gör att människor får ett större inflytande över sin äldreomsorg, får mer att säga till om. De ska inte vara i händerna på kommunen. Det behövs en mycket mer kraftfull tillsyn. Den tillsyn som är i dag duger inte. Det har socialministern inte heller något svar på.

Vi säger att vi vill ha en oberoende tillsynsmyndighet som kan utöva tillsyn över äldreomsorgen och sjukvården. Och varje äldreboende ska ha tillstånd innan det startar, både kommunalt och privat, så att man vet att det finns utbildad personal som klarar av sin uppgift och så att man vet att det finns en ordentlig läkarkontakt. Och Lars Engqvist står tomhänt.

Lars Engqvist säger att vi inte ska ha äldrepeng med ökad valfrihet för den enskilde. Men Lars Engqvist begriper inte vad det innebär. Men det gör Monica, och låt mig säga vad hon har sagt om äldrepenget och om möjligheten att få vara med och vara involverad i sin egen äldreomsorg. Hon säger följande:

Äntligen får jag bestämma själv vem som jag får hjälp av. För mig är detta som skillnaden mellan demokrati och diktatur.

Lars Engqvist, titta lite mer på förslagen från Moderaterna och Folkpartiet. Här finns det möjligheter att komma fram om man bara vågar ta bort sina skygglappar och se att det finns bra förslag också på andra håll.

Anf. 12 LENA OLSSON (v):

Fru talman! Jag måste börja med att säga att det är otroligt vad man får höra att Moderaterna skulle kunna åstadkomma med så stora skattesänkningar som de vill göra för att få en förbättrad äldreomsorg. T.ex. förslaget om äldrepenget avvisar vi från Vänsterpartiet. Vi vill ha en generell välfärd som är till för alla.

Jag vill också kommentera förslaget som innebär att man ska få välja. Jag har inte hört en enda äldre person som vill välja vårdgivare. Däremot har jag hört att de vill välja vad de ska sätta på sig, när de ska gå upp, hur länge de ska få sitta och äta, när de ska gå ut på promenad och hur många gånger som de ska duscha. Det är de signaler som jag får från både personal och de äldre. Det är framför allt de äldre som väljer detta. Inte en enda har sagt att det skulle ha någon betydelse att få välja vårdgivare.

När det gäller Kristdemokraterna och att vi har avvisat mer pengar till kommunerna vill jag säga att vi aldrig kan ställa upp på att finansiera det genom t.ex. en ytterligare karensdag för vårdpersonal som tjänar väldigt dåligt. De har inte alls kommit upp i sitt rätta värde. Vi tar inte pengar därifrån. Vi tar inte pengar med den ena handen och ger med den andra.

Det som behövs, så som vi har sagt förut och som jag vill återkomma till, är mer resurser. Det har tillskapats mer resurser, det kommer mer resurser. Det är ett grundläggande problem som vi har. Vi behöver utbildad personal, personal som är rätt avlönad. Vi behöver också stödja, som det har sagts i debatten, de anhöriga. De anhöriga kommer att bli väldigt betydelsefulla i framtiden i och med att vi kommer att få mycket fler äldre.

Prot. 2001/02:74
22 februari

*Aktuell debatt:
Situationen inom den
svenska äldreomsorgen*

Det finns en stor önskan bland personalen av heltid i stället för deltid. Där har man inte kommit så långt. Det togs några steg förut, men man har inte kommit så långt som man vill.

Jag skulle vilja avsluta med att säga att jag tycker att Stockholm företräder en stor experimentverkstad, där man experimenterar med de gamla, på deras bekostnad. Det finns t.o.m. de som säger: Nu har jag varit utauktionerad för tredje gången. Det är ingen som har frågat mig vad jag tycker om att den eller den vårdgivaren ska sköta om mig.

Anf. 13 SVEN BRUS (kd):

Fru talman! Nej, Lena Olsson, den ursäkten duger inte. Titta på helheten i det kristdemokratiska budgetalternativet. Då återstår frågan: Varför säger Vänsterpartiet nej till mer resurser till kommunerna och talar stort och brett om behoven?

Äldreomsorgen är vårt gemensamma ansvar. Varje samhälle måste värderas utifrån bilden av hur man behandlar sina äldre. Äldreomsorg är också en fråga om människor, små, svaga och utsatta människor. Vi kristdemokrater använder ofta ordet värdighet i det här sammanhanget. Det är fråga om människosyn, att se individen inte som ett vårdobjekt utan som en unik människa. Och värdigheten handlar just om att få hjälp utifrån sina behov, att få behoven sedda och värderade och att också få en adekvat hjälp. För det behövs, som det har sagts många gånger i dag, mer vårdande personal med bättre kompetens, och det behövs i dag fler vårdplatser i Sverige.

Nu talar Socialdemokraterna väldigt mycket om detta. Lars Engqvist berömmar sig av ökningen av personal. Det är bra med de 30 000 som har kommit till. Men låt mig påminna om att behovet är 225 000 nya medarbetare till 2010, och av den perioden har två år redan gått. I den takten kommer vi att missa målet grovt. Det räcker det, Lars Engqvist. Här behövs mer krafttag.

Nu har man haft åtta år på sig, och frågan inställer sig: Varför präglas inte vården i dag av den värdighet som vi har talat om? Varför finns det inte tillräckligt med personal? Varför måste många kommuner i dag anställa helt utbildad personal? Varför saknar 5 000 äldre i landets kommuner plats i särskilt boende, trots konstaterat behov och i många fall t.o.m. biståndsbeslut? Det är Socialdemokraterna som har regerat i åtta år som är svaret skyldiga.

Anf. 14 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag är beredd att ta ansvar, säger socialministern. Ja, fattas bara. Jag ska tillsätta arbetsgrupper, jag ska lyssna, säger han. Det kan vara motiverat, men det är inga svar och inget konkret. Ledarskap för mig handlar om att lyssna, men det handlar också om att handla.

Centerpartiets svar på de frågor jag ställde till socialministern är för det första: Vi får inte svika de demenssjuka. De är många, särskilt utsatta och har speciella behov. Det behövs kunskap, erfaren personal, tid för omtanke, lugn och trygg miljö. Stöd och avlastning för anhöriga är mycket angeläget. Rättssäkerheten för demenssjuka behöver förbättras och förtydligas. Nya mediciner öppnar nya möjligheter.

För det andra: Effektivare tillsyn är nödvändig. Det krävs initiativ från socialministrarnas sida.

För det tredje: Den långsiktiga personalförsörjningen måste klaras. Regeringen borde för länge sedan tillsammans med berörda parter ha tagit fram ett åtgärdsprogram för en nödvändig uppvärdering av vård- och omsorgsyrkerna. För att unga människor ska välja dessa yrkesområden krävs rimliga arbetsförhållanden.

Jag och Centerpartiet välkomnar debatten om hur vi på bästa tänkbara sätt tillvaratar de äldre som resurs, hur vi ekonomiskt och på annat sätt klarar behovet hos ett ökat antal äldre av god omsorg av hög kvalitet som utförs med värdighet och respekt för den enskilda människan, anhörigas behov av ökat stöd och hur vi tillgodogör oss omvårdnadsutvecklingen och de medicinska framstegen.

Låt oss vända debatten från E som i elände till E som i etik, empati och egenvärde. Centerpartiet är berett att medverka till detta.

Anf. 15 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! I mitt förra inlägg tog jag upp ett antal förslag som jag och Folkpartiet tror skulle kunna leda till förbättringar för de gamla och för dem som behöver äldreomsorg. Flera av förslagen avvisas, såvitt jag förstår, från socialministerns sida. Dock var det ett av förslagen som han talade väl om, så jag noterar med tillfredsställelse att vi kanske har en likartad uppfattning om behovet av någon kontakt i kommunerna som anhöriga och äldre ska kunna ta upp angelägna frågor med, det vi brukar kalla äldreombudsman.

Jag för min del ska göra så att jag informerar mina kommunalpolitiker om den diskussion som vi har haft och vad som har sagts. Jag hoppas att det bidrar till att man i många kommuner i vårt land försöker åstadkomma något liknande. Förstås är alla välkomna till detta. Vi påstår inte att vi vet precis hur det ska se ut och att det bara finns en lösning, men syftet är att se till att det finns ökade möjligheter för anhöriga att komma fram med sina synpunkter.

Jag tog upp frågan om det var bättre i dag efter dryga sju år av socialdemokratiskt regeringsinnehav. På några punkter är det lätt att kontrollera. När det gäller fast läkarkontakt är det ungefär likadant som 1994, om man jämför antalet fasta läkarkontakter i förhållande till befolkningen. Det är ganska oförändrat. När det gäller vårdköerna är det alldeles uppenbart att det är mycket sämre än för sju år sedan. Vad gäller äldreomsorgen är det förstås svårare att ge ett definitivt omdöme, men mitt intryck efter många kontakter med dem som arbetar inom den och med anhöriga som har sina nära inom ett särskilt boende och hemtjänsten är inte att det är bättre. Det är möjligt att personalen har ökat med, om jag uppfattade ministern rätt, med 9–10 %, samtidigt som behoven under de här sju åtta åren har ökat kraftigt.

Det som ni nu har att stå för innan ni går till val är ingenting att skryta med. Det finns allt skäl att försöka få till stånd en ny regering här i landet om vi vill ha en bättre äldreomsorg.

Anf. 16 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Bo Könberg är inne på egentligen på samma resonemang som Lotta Hedström, nämligen: Hur skapar vi en bättre relation mellan medborgarna och dem som är ansvariga för vården och omsorgen? Lotta Hedström pekade på kommunernas och landstingens skyldighet att ha

särskilda patientnämnder. Jag tror att de är alltför mycket koncentrerade på det som bara är sjukvård och i alldeles för liten utsträckning uppmärksammar det som är övrig vård och omsorg. Det är möjligt att det ska kunna utvecklas ett system, möjligen i form av ombudsmän eller någon annan organisation, för att försäkra sig om att man har någon att tala med, inte bara när det gäller sjukvården utan också vad gäller äldreomsorgen. Jag hoppas att kunna återkomma med ett förslag i den riktningen.

Vi vet vad som saknas i dagens äldreomsorg, och vi vet vad som behöver göras. Det saknas resurser. Efter 90-talets allvarliga ekonomiska bekymmer ser vi nu att kommunerna börjar komma upp till ytan i ekonomin, och de kan nu börja planera för framtiden.

Det är viktigt att vi ser till att resurserna ökar ytterligare. Vi har tillfört avsevärda resurser. Vi kan mäta detta i form av ett ökat antal anställda som nu arbetar i äldreomsorgen. Men det behövs ännu mer personal, och det behövs resurser för att erbjuda utvecklingsprogram för de anställda.

Vi behöver satsa mer på personalen. Det är ett egendomligt samhälle där en nyutexaminerad 20- eller 22-årig ung kille som har koncentrerat sig på datautbildning omedelbart får ett arbete med 23 000–25 000 kr i lön medan den som utbildat sig på att vårda och ta ansvar för medmänskors erbjuds en lön på 14 000–15 000 kr. Ännu allvarligare är det när man vet om att möjligheterna att påverka arbetet och utvecklas i yrket är små. Ibland känns det rätt hopplöst.

Vi måste helt enkelt bestämma oss för att erbjuda dem som arbetar i vården och omsorgen väsentligt bättre arbetsvillkor. Annars kommer de inte att stanna, och än värre: Annars kommer inte unga människor att söka sig till vårdutbildningarna. De närmaste åren är det ett viktigt politiskt ansvar för kommunalpolitiker, landstingspolitiker men också för oss att vända utvecklingen och erbjuda de anställda bättre möjligheter att utvecklas på jobben och bättre förutsättningar för sitt arbete.

Vi behöver också utveckla samverkan med anhörigorganisationerna. Vi ska ha en ständig dialog lokalt, regionalt men också centralt med anhörigorganisationerna för att utveckla verksamheten. Jag vill till Kenneth Johansson säga att en diskussion med de anhörigas organisationer är viktig för att just definiera vad staten kan göra. Väldigt mycket ansvar ligger på kommunerna. Men staten har också ett ansvar att lokalisera på vilka områden vi ska kunna gå vidare. Det gäller t.ex. att utveckla demensvården. Det är därför viktigt att vi nu sätter i gång arbetsgruppen.

Vi behöver en stärkt tillsyn. Men jag förstår inte på vilket sätt en ny myndighet med mindre resurser ska leverera en bättre tillsyn. Vad vi behöver är en tillsyn i länsstyrelsernas och i socialstjänstens regi som har resurser nog att följa upp verksamheten. Vad vi behöver är en fungerande tillsyn, inte ännu en ny myndighet.

Sedan måste jag trots allt ta upp frågan om resurserna. Det går inte att gå ut till svenska folket och säga att den stora framtida utmaningen är äldreomsorgen, där vi behöver mer resurser och mer personal, och samtidigt säga att det viktigaste politiska budskapet i det här valet är att sänka skatter och dränera den offentliga sektorn från resurser. Man måste bestämma sig.

Jag menar att vi behöver långsiktigt öka resurser och anser inte att det är möjligt att gå ut med gigantiska skattesänkingslöften, som Moderaterna står för. Jag tror att om Kenneth Johansson håller sig på fel sida i politiken är risken att hans tre E:n kommer att adderas med ytterligare ett, nämligen egoism. Undvik det. Kenneth Johansson får se till att han inte följer Moderaterna för långt när det gäller skattesänkningar.

Prot. 2001/02:74
22 februari

*Aktuell debatt:
Situationen inom den
svenska äldreomsorgen*

Anf. 17 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Fru talman! Det åtgärder som jag skissade – medinflytande över äldreomsorgsarbetet, kompetenshöjning, allmän arbetstidsförkortning, anhöriginnsatser och ett tydligt statligt ansvar för rådgivning, målsättning och uppföljning – finns i olika tappning hos många andra företrädare. Det är med gott hopp och ett varmt tack för en fin debatt som jag börjar mitt sista inlägg.

Centern föreslår att vi ska stava äldreomsorg med E. Jag ser risken att det kan bli en ”eländig eldrevård” av det. Jag tror att det är bättre att lägga till ett antal K:n efter ordet äldre. Det är kunskap, kvalitet, kärlek, kontinuitet, kontakt, kommunikation och kanske kooperativ.

Jag skulle vilja ställa två frågor till ministern om bokstaven K. Är ministern med på noterna? Den första frågan handlar om kosten. Nästan ingen av oss har i debatten berört kostens betydelse. Vad kan regeringen göra för att medverka till en fullvärdig, giftfri, gärna närproducerad och genmanipulationsfri kost för äldre människor så att de behåller vitalitet och psykiska funktioner?

Mitt sista K, ministern, handlar om kompetensutvecklingskonton. Vill ministern medverka till att vi får ett fullt genomfört förslag om individuellt kompetenssparande?

Jag vill också passa på påminna om de mål vi har i vår egen nationella handlingsplan. De kan vi alla ha med oss in i valet. De fyra målen är:

- Äldre människor ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället över sin vardag.
- Äldre ska kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende.
- Äldre ska bemötas med respekt.
- Äldre ska ha tillgång till god vård och omsorg.

Detta är vi överens om i riksdagen, och det ska vi ta med oss in i valet. Vi kan kanske också ta med oss ett litet rart citat: En vis ålderdom har ingen ålder, bara visdom.

Anf. 18 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! När jag var fem år var bara var tionde medborgare i Sverige över 67 år, som då var pensionsåldern. Då var femtionde över 85 år. Nu går vi mot en utveckling där snart var fjärde, i varje fall var femte, medborgare är över 65 år och var tionde över 85 år.

Många tror att det är IT-utvecklingen och internationaliseringen som är den stora samhällsförändringen. Jag tror att det är befolkningsförändringen som är den stora utmanande samhällsförändringen, att vi blir så många som är äldre. Det kräver nytänkande över hela samhället. Men det

kräver framför allt att vi är beredda att säga: Vi tar ett gemensamt ansvar för att alla som blir äldre och behöver vård och omsorg ska få det.

Det är lätt att göra enkla politiska slagord av detta. Det är enkelt att när man framför kritik mot missförhållanden ta det till intäkt för att det gäller helheten. Svensk äldreomsorg är i stora delar mycket bra. Men det finns allvarliga utmaningar och allvarliga problem. Det är viktigt att de redovisas och blir föremål för en diskussion här i riksdagen. Annars kan vi aldrig förbättra.

Vi vet vad som behövs. Vi måste inrikta arbetet på att se till att vi fullföljer vårt uppdrag att skapa resurser för att skapa en god äldreomsorg. Men då kan vi heller inte lova stora minskningar i samhällets resurser. Jag tror att detta är viktigt. Ska man lyckas med det måste man diskutera med inte bara vårdtagarna själva utan också med de anhöriga och personalen.

På måndag träffar jag de fackliga organisationerna på området för att be dem svara på frågan: Vad kan staten göra för att vi ska få igång en bättre rekrytering till äldreården? Det är viktigt att lyssna på deras synpunkter. De vet om att staten inte är arbetsgivare. Men de har säkerligen förväntningar på att staten gör sitt.

Sedan vill jag svara Lotta Hedström att det är viktigt att människor har en fullvärdig kost. Det är naturligtvis alldeles orimligt att äldre människor, som nu har hänt, ska riskera sin hälsa eller t.o.m. sitt liv genom man inte hanterat kosten rätt i storkök. Varken Lotta eller jag vet vad som faktiskt händer i det fallet. Vi får hoppas att ansvariga verkligen tar sitt ansvar. Däremot är det viktigt att vi diskuterar kosthållning över huvud taget och ser till att vi erbjuder inte bara en god omvårdnad, mänsklig kärlek utan också en nyttig kost.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Tredje vice talmannen anmälde

att *Ola Karlsson* (m) den 23 februari skulle återta sin plats i riksdagen varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för Johan Lagerfelt,

att *Karin Pilsäter* (fp) den 27 februari skulle återta sin plats i riksdagen varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för Camilla Dahlin-Andersson.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2001/02:228

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:228 av Sten Andersson om rekrytering av arbetskraft från u-länder

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 2 april 2002.

Prot. 2001/02:74
22 februari

Prot. 2001/02:74
22 februari

Skälet till dröjsmålet är resor och möten.
Stockholm den 20 februari 2002
Utrikesdepartementet
Jan O Karlsson

Interpellation 2001/02:261

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:261 av Roy Hansson om miljöaspekter av fossila bränslen

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 8 mars 2002.

Skälet till dröjsmålet är internationella resor och andra inbokade engagemang.

Stockholm den 20 februari 2002

Miljödepartementet

Lena Sommestad

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Skrivelse

2001/02:103 till konstitutionsutskottet

Förslag

2001/02:RB2 till finansutskottet

5 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motion

med anledning av prop. 2001/02:84 Anpassningar med anledning av övergången till reformerade regler för ålderspension

2001/02:Sf22 av Kerstin-Maria Stalin (mp)

6 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 22 februari

2001/02:795 av *Anita Sidén* (m) till socialminister Lars Engqvist
Tvångsvården

2001/02:796 av *Ewa Larsson* (mp) till statsrådet Ulrica Messing
Harmonisering av idrottsmomsen

2001/02:797 av *Marianne Andersson* (c) till statsminister Göran Persson
Sydafrika och hiv/aids

2001/02:798 av *Susanne Eberstein* (s) till statsrådet Ingela Thalén
Diskriminering av adopterade barn

2001/02:799 av *Birgitta Carlsson* (c) till näringsminister Björn Rosen-
gren

Lanthandlarna som ombud för Svenska Spel AB

2001/02:800 av *Fredrik Reinfeldt* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Polisens resurser för narkotikabekämpning

2001/02:801 av *Sten Tolgfors* (m) till finansminister Bosse Ringholm
EU:s högsta skatter

Prot. 2001/02:74
22 februari

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 5 mars.

7 § Kammaren åtskildes kl. 10.30.

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Aktuell debatt: Situationen inom den svenska äldreomsorgen.....	1
Anf. 1 LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	1
Anf. 2 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	1
Anf. 3 LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	4
Anf. 4 CHRIS HEISTER (m).....	6
Anf. 5 LENA OLSSON (v).....	8
Anf. 6 SVEN BRUS (kd)	9
Anf. 7 KENNETH JOHANSSON (c)	11
Anf. 8 BO KÖNBERG (fp).....	12
Anf. 9 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	14
Anf. 10 LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	15
Anf. 11 CHRIS HEISTER (m).....	16
Anf. 12 LENA OLSSON (v).....	17
Anf. 13 SVEN BRUS (kd)	18
Anf. 14 KENNETH JOHANSSON (c)	18
Anf. 15 BO KÖNBERG (fp).....	19
Anf. 16 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	19
Anf. 17 LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	21
Anf. 18 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	21
2 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen.....	22
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	22
4 § Hänvisning av ärenden till utskott.....	23
5 § Bordläggning.....	23
6 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	23
7 § Kammaren åtskildes kl. 10.30.	24